

EEN VENNENTOER.

HET Oisterwijksche trekt al meer en meer de aandacht. De gewone toeristen trekken er bij drommen heen en keeren opgetogen terug, worden lid van de Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten, of zoo ze 't reeds waren, verdubbelen het bedrag van hun jaarlijksche contributie. En wat mij het meest plezier doet, ze klagen niet over de lastige muggen en vliegen, die helaas sommige hoekjes verontrusten.

Maar ook de wetenschappelijke wereld blijft zich met het Brabantsche Natuurmonument bezig houden. De geographen en geologen maakten excursies er heen en verdiepten zich aan de oevers van verscheidene vennen in bespiegelingen omtrent de wordingsgeschiedenis en de toekomst van deze mooie waterplassen. Niemand minder dan Dr. J. Lorié schreef er een artikel over in de Verhandelingen van het Geologisch-Mijnbouwkundig Genootschap voor Nederland en Koloniën (Geologische Serie, Deel III. Blz. 123—132. Juni 1916).

Het was vooral de lezing van dit geschrift die ons aanspoorde om weer eens een kijkje te nemen in de ons reeds zoo dierbare streek en wel voorzien van de noodige camera's, om, zooals we dat onder elkander grootscheeps uitdrukten, documenten te creëren. Onze voorouders hebben daar veel te weinig aan gedaan. Wel bezitten we uitmuntende stedenbeschrijvingen uit vroeger eeuwen, maar omtrent het landschap zelf hebben we maar weinig bruikbare gegevens. Doch dit heeft weer het voordeel, dat we ons nu kunnen bezig houden met het zeer plezierig werk van gissingen maken, hypothesen opbouwen en bewijsmateriaal opsporen.

Welgemoed togen we er op uit. Ik had een zeer listig werkplan bedacht en wilde, voor dat we enkele vennetjes in bijzonderheden gingen bekijken, eerst een ruim overzicht geven van de heele streek.

In zijn studie had Dr. Lorié mij de eer aangedaan om onder de litteratuur te vermelden een dagbladverslag van een lezing, door mij in den afgelopen winter te Utrecht gehouden. Daar had ik de vennen vergeleken met duinplassen die ontstaan zouden zijn tusschen stuifzandheuvelds en waaruit het water niet zou kunnen bezinken door de aanwezigheid van een bank van zandoer. Hijzelf heeft die oerbank voor zijn verklaring heelemaal niet noodig en schrijft de vorming van bijna alle vennen toe of aan uitschuring door stroomend water (dus oude rivierbeddingen) of aan uitschuring door den wind. Deze laatste kan natuurlijk niet verder gaan dan tot op het grondwater en die uitschuringkuilen konden pas meren worden, doordat de bodem in zijn geheel daalde, wat, zooals iedereen weet, met ons vaderland werkelijk het geval is. Daarvoor is heel veel tijd noodig, tijd genoeg, om het mogelijk te maken, dat tegelijk die plassen heelemaal dichtgroeiden en veranderden in den een of anderen vorm van veenbodem. Dr. Lorié geeft dit toe en neemt dan aan, dat dit veen naderhand weer is gedolven of gebaggerd en dat wij zodoende onze plassen hebben gekregen. 't Is

zelfs zeer goed mogelijk, dat dit proces zich eenige malen herhaald heeft en zoo ontstaat er zelfs eenige waarschijnlijkheid voor de overigens vrij ongeloofbare bewering van Craandijk, dat de groote vennen bij Oisterwijk „vergraven“ zouden zijn als sierlijke waterpartijen op een indrukwekkend landgoed.

Nu wilden we al die veronderstellingen toetsen aan de werkelijkheid en onze gesprekken dien dag draaiden in hoofdzaak om zand en grind, windrichting, stroomsnelheid, grondwater en mijn dierbare oerbank. Ik stond er op, om die te

vertoonen en daarom begonnen we maar direct den Moergestelschen weg op te fietsen met het Hildsche ven als eerste rustpunt. Daar toch had ik een paar jaar geleden op een mooie voorjaarswandeling aan een zandafgraving een prachtig oerbankprofieltje ontdekt.

Intusschen, lang nog voordat we Moergestel bereikten sprongen we van 't rijwiel af, want links van den weg blonk in het dennebosch het heldergele zand van een versche afgraving. De steile wand was een meter of drie hoog en vertoonde driekwart meter onder den boschbodem een breeden stevigen zandoerlaag. De humuslaag was maar zeer dun, daaronder kwam geel zand, vervolgens het bleeke lood-

zand en eindelijk de oerbank. Onder die oerbank vertoonde zich weer geel zand maar dat was van afstand tot afstand doorregen met dunne parallele oerbankjes. Het geheel zag er allerinteressantst uit en één van mijn fotografische vrienden, die tegelijk ook chemicus en geoloog is, stond dadelijk onder de onderzoekingsbekoring.

We stelden nog even vast, dat het gele zand tamelijk fijn was en nog al veel kwarts- en vuursteenkiezeltjes bevatte, tot 3 m.M. groot. Vlak bij deze afzanding strekte zich het Rietven uit, dat zijn naam volkomen verdient, want

het is bijna geheel dicht gegroeid met riet; alleen ver in het Noorden blonk open water. De oevers aan weerszijden zijn vlak en moerassig en van de plek, waar wij stonden leek dit ven volkomen op een dooden rivierarm, zooals wij ze thans nog zooveel aantreffen langs Rijn, Waal en IJssel en ook langs de kleinere stroompjes. Het zou interessant zijn, om na te gaan, of dit ven eertijds met het Hondsbervgen en daarmee met de bedding van den Achtersten stroom gemeenschap heeft gehad.

Welgemoed traptten we verder, het aardige dorp Moergestel door en toen voorbij den Hemelschen Boom rechtsaf een landweg in naar 't Hildsche ven.

Een heerlijke weg. Niet al te best begaanbaar, maar aan beide zijden dicht begroeid met berken en elzen en hier en daar een zwaren eik. Brem en bramen, doorn en Rhamnus vormen dichte hagen en langs den slootkant groeien alle varens, vooral heel fijn de Wijfjesvaren en heel trotsch de Koningsvaren. Dophei met zijn onafscheidelijken metgezel, de Tormentil, bedekken den wegzoom en waar het geboomte niet te dicht is, vindt de rondbladige zonnedaauw ook nog gelegenheid, om zijn vliegjes te vangen. De weg vormt de scheiding tusschen hooge gronden rechts, meest met rogge begroeid, en drassig grasland links: rechthoekige perceeltjes, elk omgeven door heesterhagen, waarin alweer de Rhamnus een hoofdfiguur vormt. Wanneer we een handeltje in geneeskruiden beginnen, dan kunnen we hier in Brabant gemakkelijk groote voorraden van Rhamnusbast inzamelen. Spoedig zal het hier dan ook wemelen van citroenvlindertjes. Nu verbreedt zich het pad en we krijgen een golvend heitje voor ons, maar meer dan heistruiken groeit daar de bochtige smeele, nu al uitgebloeid, allemaal bundels van glinsterende roode halmen. Dan volgt dennebosch en wel voornamelijk zeepijnen. Er zijn oude zware bij, maar de meeste hebben ziekelijke toppen. De dennescheerder heeft er blijkbaar veel kwaad gedaan, maar de algemeene ziekelijkheid van de boomen heeft een andere oorzaak; we zijn hier in het gebied van de beruchte oerbank.

Duidelijk is aan de versch afgegraven plekken te zien, hoe de boomwortels in den oerlaag een onoverkomelijke hindernis ontmoeten, zoodat ze de vochtigheid, die van het grondwater opstijgt, niet kunnen ontmoeten. De boomen moeten zich voor hun voeding en watervoorraad behelpen met het dunne uitgemergelde grondlaagje erboven; geen wonder dus, dat ze gaan kwijnen. Het jonger hout, dat later is opgeslagen op het afgegraven stuk, ziet er veel welvarender uit.

Wij beklimmen den zandrug en hebben nu het Hildsche ven voor ons. De drassige oevers zijn begroeid met elzen, waterwilg en gagel met veel hooge kattestaarten en geurige spiraea's. Het meertje is bijna rond en vertoont, maar weinig open water. De oppervlakte is voor driekwart ingenomen door de scheeren of hanekammen (*Stratiotes aloides*) die een dichten effen vloer vormen. Een boerderij aan den overkant geeft eenige levendigheid.

Dit Hildsche ven zou nog kunnen gelden als een echt uitwaai-vennetje. De heuveltjes langs de Oostzijde en den Noordoostkant zijn door de Westewinden

opgeworpen en beletten het afvloeien van het water, want de algemeene helling van dit deel van het Brabantsche landschap ligt Zuid-West—Noord-Oost.

Zoo hebben we nu de beide hoofdtypen der vennen te zien gekregen: het Rietven, uitgeschuurd door stroomend water, het Heldsche ven, ontstaan onder invloed van de sinds langen tijd bij ons heerschende Westewinden. Bij beiden hebben we den zandoerbank waargenomen in de onmiddellijke omgeving. Het is echter nog niet uitgemaakt of die bank zich ook onder hun bodem uitstrekt. Om dat te weten te komen zouden we *in* de plassen zelve moeten boren of baggeren.

JAC. P. TH.

Wordt vervolgd.

EEN GRAPPIG KEVERTJE.

ET was in Gelderland op een van de prachtige zomerdagen in het laatst van Juli. In de brandende zon zwoegden we uit een diep dal, tegen een heuvel op, waarvan de geelachtige grondkleur ons reeds vertelde, dat het dek uit Löss bestond. Het pad was vrijwel zonder schaduw, wel stond er eikenhakhout langs den kant, doch dit was te laag om 't zonnetje te keeren en bovendien zag het er zoo armoedig uit, zoo wit bestoven van den meeldauw, dat men van zulk eikenhout ook heusch geen schaduw kon verlangen. Heel veel was er niet te zien, behalve het heerlijke uitzicht over het golvende land met zijn boschjes, zijn perceeltjes rijpend koren, zijn lapjes aardappelgroen en zijn forsche beukenboomen als eenzame wachters hier en daar door het terrein verspreid. Maar als we zeggen, dat er niet veel te zien was, dan bedoelen we daarmede, dat de planten- en dierenwereld om ons heen zoo het gewone aspect had van de hooge Veluwsche gronden, dus tamelijk armoedig en alleen haar verborgen schatten vertoonend aan hem die geduldig zoekt en speurt, maar dan ook vaak hem verrassend met iets wat voor ons landje een unicum is.

Zoo voortzwoegend, vechtend tegen een zwerm vliegen, die ons als het middelpunt van hun grillige spelevluchten hadden uitgekozen, zagen we terzij van het mullige pad tusschen het eikenhout eenige planten van *Scrophularia nodosa* staan; niet de forsche, streng symmetrische planten van de stille, schaduwrijke boschranden, die steeds eenige fraai gestreepte wespen te gast hebben, aangetrokken als deze schijnen te worden door de typische bruine kleur der bloemen, doch miezerige, verschrompelde exemplaren, hoogstens een voet hoog en nu, in 't laatst van Juli, reeds geheel bladerloos, verdord, niets dan